

Knoz, Tomáš

Kladsko

In: Knoz, Tomáš. *Pobělohorské konfiskace : moravský průběh, střeoevropské souvislosti, obecné aspekty*. Vyd. 1. Brno: Matice moravská, 2006, pp. [408]-418

ISBN 8086488349 (Matice moravská)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/123630>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Kladsko

Kladské hrabství bylo v době stavovského povstání velmi těsně spjato s Českým královstvím a těšilo se zvláštnímu právnímu statutu.³⁰⁰ Kladským hrabětem byl již od dob Maxmiliána II., konkrétně od roku 1569, sám český král. Hrabství, jemuž jménem českého krále vládl zemský hejtman, podle majestátu z roku 1578 nikdy nemělo být zcizeno Českému království. Země měla svůj vlastní sněm, jehož členové v šedesátých letech 16. století výrazně přispěli k vykoupení hrabství ze zástavní držby.³⁰¹

Postavení Kladského hrabství ve struktuře České koruny

Kladští stavové, složení z manů, měst a svobodných rychtářů, byli přinuceni obesílat český zemský sněm, ačkoliv ještě generace jejich dědů byla od této povinnosti osvobozena a zasedala na samostatném hraběcím sněmíku. Již po několik desetiletí narůstalo napětí mezi kladskými a českými stavy, kteří se ve shodě s habsburskými panovníky omezením kladských privilegií snažili o pevnější připoutání Kladského hrabství k Českému království. Obyvatelé Kladska se tomuto tlaku snažili čelit. Například tím, že si na císaři Rudolfovi II. vymohli zvláštní a na Čechách nezávislý majestát o náboženských svobodách, jichž posléze mohli využívat nejen většinoví luteráni, ale také zdejší novokřtenci.³⁰²

Zásadní historický a geografický popis Kladského hrabství, který měl význam pro generaci současníků stavovského povstání, je uveden u Pavla Stránského ze Zapské Stránky. Bylo podle něj ze severu a východu obklopeno Slezskem, od jihu „*jakýmsi cípem Moravy*“ a od východu Hradeckým krajem Českého království. Bylo podle něj kdysi v držení Poláků, velmi

(300) K problematice Kladska vznikla v poslední době bibliografie, kterou však nelze považovat za úplnou. MALINA, J.: *Dějiny Kladska*. Výběrová speciální bibliografie české a polské knižní a časopisecké literatury. Hradec Králové – Wrocław 1999. Dále srov. pokus o syntézu *Kladsko v historii českého státu*. Praha 1947.

(301) Posledním zástavním kladským hrabětem byl Arnošt Bavorský, který zemřel na kladském zámku 7. prosince 1560. ŠŮLA, J.: *Kladsko v plánech účastníků valdštejského spiknutí*. Kladský sborník 2, 1998, s. 149.

(302) FELCMAN, O. – HLADKÝ, L. – ŠŮLA, J.: *Právní postavení Kladska v českém státě do roku 1742*. K ústavněprávnímu, politicko-správnímu a církevněsprávnímu vývoji Kladska. 2. část. Kladský sborník 3, 1999, s. 15–17. Podle Roberta J. W. Evanse ovlivňovala postavení Kladska v rámci České koruny i skutečnost, že kladské obyvatelstvo bylo značně různorodé nejen nábožensky, ale také jazykově. EVANS, R. J. W.: *Das Werden der Habsburgermonarchie*, s. 151.

brzy se ale stalo součástí České koruny. Od roku 1579 byl navíc výslovně zakázán jeho jakýkoliv prodej nebo zastavování.³⁰³ O dobové představě geografického i politického postavení Kladska v rámci zemí Koruny české mnohé vypovídá také Matouš Merian, který podobně jako Stránský zdůraznil příslušnost Kladského hrabství k Českému království, ale zároveň také jeho vztahy ke Slezsku. Merian Kladsko zařadil mezi místa popisovaná v jeho knize „*Topographia Bobemiae, Moraviae et Silesiae*“, a to stejně jako Stránský coby samostatné hrabství či provincii v Českém království, resp. na jeho hranicích, „*an den Montibus Sudetis*“, severně od hranic s Moravou a západně od hranic se Slezskem. Zaznamenal také, že o Kladsko byly mezi Čechami a Slezskem často vedeny spory.³⁰⁴ Právní i organizační souvislost mezi situací v Kladském hrabství a ve Slezsku na počátku 17. století ostatně vyplývá i z dokumentů císařské dvorské komory. Ta se totiž některými svými rezolucemi, na základě nichž se měla řešit situace v Kladském hrabství, obracela na slezského rentmistra Horatia Forna, jemuž měli pod-

(303) Pavel Stránský popisuje nejen geografickou polohu Kladského hrabství, ale zároveň také jeho připojení k Českému království a pod přímou vládu českých králů: „...Jest pak hrabství Kladské, mající jméno podle předního města té končiny a velmi opevněné tvrzi Kladska, obklopeno od severu a od východu hranicemi Slezska, od jihu jakýmsi cípem Moravy a stejně jako i od západu krajem Hradeckým. Bylo kdysi brzy v rukou Poláků, brzy Čechů, až podle smlouvy, kterou uzavřel král Otakar s knížetem Jindřichem, rozmnožilo panství dávných knížat Minsterberských čili Sambických. Konečně král Jan je od knížete Boleslava odkoupil a na věčné časy spojil s královstvím Českým, ale po pěti letech postoupil je k doživotnímu užívání Vratislavskému knížeti Jindřichu VI. Avšak později za vzplanutí bouří husitských přešlo v držení pánů rodu Poděbradského, kteří po delším čase byli povýšeni na hrabata Minsterberská. Pod jejich panstvím zůstalo přibližně osmdesát let, až je bratři Albrecht, Karel a Jiří trhovou smlouvou odevzdali hraběti Oldřichu z Hardeku. [...] Z rukou Hardeků bylo postoupeno panu Janu z Pernštejna a od něho zase zastavěno Salcburskému arcibiskupovi a Bavorskému vévodovi Arnoštovi. Poněvadž však podle zákonů našeho království nebylo možné, aby proň bylo místo mezi obyvateli českými, radili stavové na sněmu králi Maxmiliánovi, aby onu zástavu od Bavora buďto sám vykoupil, anebo postoupil i s užíváním některému z českých pánů, který by tak chtěl učiniti. Avšak ta věc a sněmovní usnesení byly teprve dvanáct let potom, již za kralování Rudolfova, přivedeny ke konci; tehdy bylo z peněz od stavů sebraných toto hrabství zbaveno břemene zahraničního dluhu a veřejným rozhodnutím sněmovním určeno k užívání králů s tou podmínkou že se nikdy nebude smět v budoucnu prodati ani dáti v zástavu ani nikomu postoupiti v užívání ani jiným žádným způsobem odciziti. Jest tedy již v držení královském a je spravováno hejtmany, po většinou ze stavu panského...“ RYBA, B. (ED.): *Pavel Stránský, O státě českém*. Praha 1940, s. 58–60.

(304) „...Graffschafft Glatz, welche zwar in Königreich Böhheim besond's einverleib, daher sie auch von hierher gestetzt wird, ligt aber an den Gräntzen deß Böhmerlands, nämblich an den Montibus Sudetis, und machet mit dem Lande herum eine besondere Graffschafft, welche gegen Abend an Böhheim, gegen Mittag an Mähren, und gegen Morgen und Mitternacht an Schlesien stossset, und gleichsam mitten zwischen diesen Ländern liget Thuet...“ MERIAN, M.: *Topographia Bobemiae, Moraviae et Silesiae*. Franckfurt 1650, pag. 31–33. Srov. též KUCHAR, K.: *Scultetova mapa Kladska*. Kartografický přehled 1, 1946, s. 28–33.

léhat výkonní úředníci. Ti dostali za úkol dohlížet, aby byly konfiskované statky skutečně uvolňovány a předávány novým držitelům.³⁰⁵ Naopak souvislost s Moravou (a dost možná i s jejími slezskými enklávami) je zřejmá z toho, že byl v některých konkrétních slezských kauzách oslovován kardinál Dietrichstein.³⁰⁶

Samotné město Kladsko, jež hrálo v životě stejnojmenného hrabství prvořadou úlohu, popsal opět Pavel Stránský. Mělo jít o „*město s hradem postaveným na výšíně na místě příhodném k odvrácení nepřátel a lidským příčiněním řádně opevněným*“.³⁰⁷ Právě pevnostní charakter města měl podle Stránského umožnit vojsku vedenému hrabětem Františkem Bernardem z Thurnu, jež zůstávalo věrné Fridrichovi Falckému, aby vzdorovalo přesile císařských.³⁰⁸ Město ovšem zdaleka ne vynikalo pouze svým pevnostním charakterem. Po celé 16. století zdejší obyvatelé, kteří se od reformace z větší části přidržovali luterské konfese, žili především z obchodu a řemeslné výroby. Obojí jim přinášelo značné bohatství, jež zase bylo důvodem neobvyklé náboženské i politické nezávislosti a svobody kladských stavů i měšťanstva.³⁰⁹ Proto se mohlo stát, že právě v průběhu kladského povstání i v následujícím konfiskačním procesu hráli vedle představitelů

(305) „Kaiserliche Resolution an Glatzische Confiscations-Commissarien de dato in Prag am 2ten Decembris Ao. 1627, wassmen IKM dem Rentmeister in Schlesien Horatio Forno Ober- und Nieder Rathen, als ein Lehen, mit gewissen Conditionen verliehen, und einraumen zu lassen verwilligt haben...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 334, 2. 12. 1627, fol. 120.

(306) Tak tomu bylo v případě komtura kladské komendy Mikuláše Karla z Gašína a jeho nároku na Dívčí hrad. Zároveň chtěl ale císař zajistit, aby peníze z tohoto obchodu šly skutečně do rukou jeho dvorské komory a nikoliv například do rukou kardinála Dietrichsteina. „Resolution an Cardinal Dietrichstein, de dato am 23ten Martii Ao. 1626, daß er den Niklas Karl von Gaschin Commendatorn zu Glaz wegen dessen gehabtern unter unter dennen Patribus Societatis überlassenen Commendae, das Gut Maydlberg gegen Herausgebung einer höhern Summa, als die anerbottene 5 000 Schock Mährisch ainantworten, das erlegte Geld aber zu Handen der Kaiserlichen Hofkammer überlassen solle.“ TAMTĚŽ, kn. 334, 23. 3. 1626, fol. 10.

(307) TIEFTRUNK, K. (ED.): *Pavel Skála ze Zboře, Historie česká*. V, s. 219, 229–230, 235–237; RYBA, B. (ED.): *Pavel Stránský, O státě českém*, s. 59. Na vnímání města Kladska jako pevnosti ostatně upozornili i autoři nejnovějších syntetických dějin tohoto města. BOGACZ, T. – SAKWERDA, J.: *Czasy nowożytnie (XVI–XVII w.)*. In: Gladkiewicz, R. (ed.): *Kłodzko. Dzieje miasta*. Kłodzko 1998, s. 58.

(308) Jedinou příčinu její porážky Stránský spatřuje v nedostatku zásobování. „...Za českých válečných bouří, které se dosud neutišily, byla tamní tvrz statečností hraběte Františka z Thurnu udržena ve věrnosti králi Fridrichovi a hájila se proti ferdinandovcům, až byla pro nedostatek zásobování nucena 26. října r. 1622 vzdáti se oblehatelům za přijatelných podmínek. Nedlouho potom byla popleněna bleskem, ale nákladem českých stavů brzo zase povstala ze sutin...“ RYBA, B. (ED.): *Pavel Stránský, O státě českém*, s. 59–60.

(309) BOGACZ, T. – SAKWERDA, J.: *Czasy nowożytnie*, s. 64–66.

šlechty a svobodných rychtářů značnou roli také kladští měšťané a dokonce i členové zdejší městské rady.³¹⁰ (Příloha IV.6.7.)

Stavovské povstání v Kladsku a jeho porážka

Odpor proti habsburské vládě probíhal v Kladském hrabství ve dvou vlnách. Nejprve to bylo v letech 1618–1622, kdy se část zdejšího obyvatelstva připojila k českému stavovskému povstání. Podruhé roku 1626 a 1627, kdy celou oblast Kladska ovlivnilo tažení Petra Arnošta z Mansfeldu. Kladští stavové se během první vlny stavovského povstání pokusili připojením ke konfederaci využít situace nejen k vystoupení proti Habsburkům, ale také k určitému zrovnoprávnění v rámci zemí České koruny.³¹¹ V souladu s postupem českých stavů byli z města vypuzeni jezuité, které Stránský označil za sektu, jež ve městě od svého příchodu vyvolávala nepokoje a zmatky.³¹² Konfiskace majetku měly směřovat i vůči některým světským osobám, které zachovaly věrnost Habsburkům. Ze svých úřadů byli propuštěni prakticky všichni katolíci. Do funkce kladského hejtmána byl dosazen David Jindřich Tschirnhaus z Mezilesí, jenž byl nekatolíkem a slíbil věrnost Fridrichovi Falckému. Město bylo obsazeno protestantským vojskem vedeným Gottfriedem Rubischem a později též královskými oddíly Fridricha Falckého v čele s Janem Semblingem, následované slezským vojskem, jež po čase přešlo do služeb Jana Jiřího Krnovského.³¹³ To vše krátkodobě stabilizovalo situaci. Kladsko se nevzdalo ani po porážce na Bílé hoře, dokonce bylo schopno do svých hradeb přijmout samotného Fridricha Falckého na jeho útěku z Čech do Slezska. Připravilo se k obraně a posléze během roku 1621 hájilo své hradby proti spojeným vojskům císaře (v čele s Donínem a Contim), saského kurfiřta a polských lisovčiků.³¹⁴

(310) Zachovaný kladský konfiskační protokol, který se nachází ve fondech SÚA Praha, pochází z roku 1627, a proto jej lze vztahovat především ke konfiskační vlně uskutečněné po Mansfeldově tažení. I tak je z něj patrné, že se do odboje proti Habsburkům zapojila celá řada kladských měšťanů a radních. SÚA PRAHA, 23, ČDKM – Rukopisy, inv. č. I, Glatzische Confiscations-Protocoll de anno 1627.

(311) FELCMAN, O. – HLADKÝ, L. – ŠŮLA, J.: *První postavení Kladska v českém státě do roku 1742*. 2. část, s. 17–18.

(312) „...Tamní klášter, založený naším prvním arcibiskupem Arnoštem a zasvěcený Panně Marii, jež měli řádoví kanovníci Augustiniáni, obsadili před nedávnem lidé nové sekty, z Tovaryšstva Ježíšova. Od té doby, co vstoupili do těchto míst, nemohl si tento kraj oddechnouti od zmatků...“ RYBA, B. (ED.): *Pavel Stránský, O státě českém*, s. 59. Srov. BACH, A.: *Urkundliche Kirchen-Geschichte der Grafschaft Glatz*. Von der Urzeit bis zur unsere Tage. Breslau 1848.

(313) TIEFTRUNK, K. (ED.): *Pavel Skála ze Zboře, Historie česká*, s. 79–80.

(314) BOGACZ, T. – SAKWERDA, J.: *Czasy nowożytnie*, s. 67–68; DYKOVÁ, S.: *Lisowczyzy w le-*

Obklíčení města se postupně stávalo více a více nepříjemným. Posléze v Kladsku přece jen vypukly nepokoje spojené s uvedeným dlouhodobým hájením města Kladska vojskem vedeným hrabětem Františkem Bernardem z Thurnu.³¹⁵ Obrana kladské pevnosti byla proražena až po tuhých bojích s přesilou císařských a po zapálení města a velkých lidských i majetkových ztrátách dne 26. října 1622.³¹⁶

Také po skončení povstání bylo s Kladskem zacházeno poněkud jiným způsobem nežli s Čechami nebo s většinou sousedních slezských knížectví, neboť bylo určeno za dědičné léno habsburských následníků trůnu.³¹⁷ Ačkoliv se kladská pevnost stále ještě bránila, část slezských a spolu s nimi i kladských stavů neprodleně po porážce povstání v Čechách uznala Ferdinanda II. jako českého krále a tím i jako kladského hraběte. Doufali, že Kladsko bude zahrnuto do drážďanského akordu z 26. února 1621, který by zdejšími stavům umožnil uchovat si luterské vyznání. K tomu ovšem nedošlo, neboť podle Ferdinanda II. Kladsko nebylo součástí Slezska.³¹⁸ Některé náboženské svobody na principu „statu quo“ však byly alespoň pro první období císařem zaručeny. David Jindřich Tschirnhaus byl nicméně okamžitě zbaven funkce kladského hejtmana a byl nahrazen císařským zmocněncem Filipem Rudolfem z Liechtensteina. Krok za krokem se během roku 1622 začala prosazovat i protireformace, když byl zavřen evangelický farní kostel a farář s pomocníky a vzápětí i s ostatními evangelickými duchovními byli donuceni opustit město. Na jaře roku 1623 byl poté kostel předán katolické církvi.³¹⁹

Habsburkové postupně i zde začali prosazovat centralizaci. Jak udává i Matouš Merian, předal roku 1623 císař Ferdinand II. dočasně Kladsko pod správu svému bratrovi arcivévodovi Karlu Rakouskému, vratislavskému a brixenskému biskupovi. Posléze po jeho smrti bylo předáno dědičně do lenní držby syna císaře Ferdinanda II., který byl již v té době titulárním

tech 1619–1620. Brno 2002. (Bakalářská práce uložena na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.)

(315) „...In der nächsten Böhmischen Unruhe hat diese Statt viel außstehen müssen, wie dann sonderlich obgedachte Schloß allhie, am längsten gehalten, unnd eine schwere Belagerung außstanden, biß solche Graff Franz Bernhard von Thurn, auß Mangel deß Entsatzes, endlich de 28. Weinmonats Anno 1622 auffgeben müssen...“ MERIAN, M.: *Topographia Bobemiae, Moraviae et Silesiae*, pag. 31–33.

(316) ŠŮLA, J.: *Kladsko v plánech účastníků valdštejnského spiknutí*, s. 149.

(317) PETRY, L. – MENZEL, J. J. (EDD.): *Geschichte Schlesiens*. Stuttgart 2000, s. 56.

(318) FELCMAN, O. – HLADKÝ, L. – ŠŮLA, J.: *První postavení Kladska v českém státě do roku 1742*. 2. část, s. 18.

(319) BOGACZ, T. – SAKWERDA, J.: *Czasy nowożytnie*, s. 69.

českým králem.³²⁰ Od roku 1623 byla v hrabství již také v plné míře prováděna rekatolizace. Byla zrušena platnost Rudolfova majestátu z roku 1609. Jezuité byli znovu uvedeni do města a byl jim přidělen do správy dosavadní farní kostel spolu s někdejší johanitským klášteřem. Do úřadů byli nadále dosazováni pouze katolíci. Vůči šlechtě, jež se účastnila vystoupení proti císaři a jež byla zároveň většinou nekatolického vyznání, byly uplatňovány nejrůznější represe, včetně konfiskací jejího majetku. Ty vypukly ještě před zahájením konfiskačního procesu v sousedním Slezsku. Kromě toho byli nekatolíci přímo i nepřímo nuceni přestupovat ke katolictví nebo opustit hrabství. Na základě arcivévodova nařízení nesměl žádný nekatolík získat v hrabství inkolát a nesměla mu zde být ani udělena svátost manželství.³²¹ Po smrti Karla Rakouského v jeho politice pokračoval jeho nástupce na stolci kladského hraběte, arcivévoda Leopold Rakouský, stejně jako jeho nástupce v biskupské funkci Jan Baltazar Liesch z Hornau.³²²

Pobělohorské konfiskace v Kladském hrabství

Tresty vězením a konfiskací majetku se měly dotknout všech osob, které se nějakým způsobem aktivně podílely na proticísařské kampani. UVěznění byli příslušníci všech stavů, nejvíce z nich pocházelo z prostředí drobnější kladské šlechty. Do vězení byla vzata i značná část členů městské rady z doby povstání a obrany města. Někteří z uvězněných, především šlechtic Bernard z Panvic a městský písař Kuttner, dokonce během svého žalářování zemřeli. Až během následujících let císař přistoupil ke zmírnění trestů.³²³

Roku 1627 bylo v souladu s Obnoveným zřízením zemským vydaným pro České království rozhodnuto, že veškeré obyvatelstvo v Kladsku musí konvertovat ke katolictví, anebo se vystěhovat ze země. Katolíkům a konvertitům mohly být naopak odpuštěny dluhy, popř. mohli být přednostně pardonováni, a to i od konfiskací.³²⁴ Následujícího roku 1628 byli nekato-

(320) „...Kaysler Ferdinand der Ander Anno 1623 seinem Herm Brudern, Erzherzog Carlen zu Oesterreich zubesitzen eingeraumbt. Wenn sie aber folgendis nach Ihr Durschleucht Tode worden, oder ob sie wider an Böhheim gantzlich gefallen, das können noch zue Zeit nit eygentlich wissen...“ MERIAN, M.: *Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae*, pag. 32.

(321) BOGACZ, T. – SAKWERDA, J.: *Czasy nowożytnie*, s. 69–70.

(322) „...wiewol im neuen Meterano part. 3. lib. 39. fol. 185b stehet, daß Ihre Kaysler. Mayestät solche Statt und Graffschafft dem Erzherzog Leopoldo erblich geschcenckt habe...“ MERIAN, M.: *Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae*, pag. 32.

(323) BOGACZ, T. – SAKWERDA, J.: *Czasy nowożytnie*, s. 69.

(324) ŠŮLA, J.: *Kladsko v plánech účastníků valdštejnského spiknutí*, s. 149. V kladském kon-

ličtí šlechtici i měšťané fakticky donuceni opustit hrabství.³²⁵ Ústavní zřízení Kladska se ve srovnání s předbělohorským obdobím příliš nezměnilo, zachovaly se i tři stavy zastoupené na sněmíku. Pouze svobodní rychtáři byli vyloučeni. Vládu měl zajišťovat zemský hejtman jako zástupce českého krále.³²⁶

Konfiskační agenda kladského hrabství není přes všechny uvedené represe ve srovnání například s agendou českou nikterak rozsáhlá, a to ani v „pomansfeldské“ vlně.³²⁷ Omezila se vlastně pouze na několik obecných

fiskačním protokolu se toto nařízení projevilo příslušnými formulacemi: „...Besonderheit auch ist bey allen und ieder condemnirten und deren namben gemeldet, welche entweder vor oder nach der Sentenz Catholisch worden und ihrer IKM allergnädigsten Haupt-Resolution nach sub dato Wien des 14 Tage Septembris Anno 1626 der Keyserlichen Gnadt genossen, das Sie entweder nur Sextam oder quartam Parte geben dürffen, oder mit welchen auch angesehen, das Sie nit überhaufften Schulden beladen, Im Pausch tractirt werden müssen, Item so von mehrhöchstgedachten IKM gar völlig, und mit ganzlichen Nachlaß aller Straffe allergnädigist perdoniert worden seint. Nebens diesen, und der jenigen nun, sein voriger Commissarien Protocoll benennete gewesen, samt in diesem publicierten Perdons von Neuem condemnirt werden, und ebenfals waß dem Fisco von einem und dem andern zuekommt...“ SÚA PRAHA, 23, ČDKM – Rukopisy, inv. č. I, Glatzische Confiscation-Protocoll de anno 1627, fol. 3v.

(325) MERIAN, M.: *Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae*, pag. 32. WAŞ, G.: *Dzieje Śląska od 1526 do 1806 roku*. In: Czaplínski, M. (ed.): *Historia Śląska*. Wrocław 2002, s. 167–168. Císař v této chvíli podobně jako v Čechách nebo na Moravě propojil konfiskační a protireformační kroky. Konfiskačním komisařům nařídil uplatňovat náboženské hledisko i v konfiskačním procesu a uplatňovat vůči nekatolíkům v souladu s císařskými rezolucemi sankční opatření, osoby ochotné ke konverzi naopak mohli zvýhodňovat. „...Wie dan jederzeit auch, das bey vorgegangener Reformation in werenden Commission, dabey die Zwangsmittel, und Scherffe ziemlich gebraucht worden, viel, und in der Menge, beydes in allen Städten, und auch auf den Dörffern, zu der heiligen Catholischen Religion getreten, die darauf alle mehr allergnädigist ernannte IKM allergnädigisten haubt resolution genossen...“ SÚA PRAHA, 23, ČDKM – Rukopisy, inv. č. I, Glatzische Confiscations-Protocoll de anno 1627, fol. 7.

(326) FELCMAN, O. – HLADKÝ, L. – ŠŮLA, J.: *Právní postavení Kladska v českém státě do roku 1742*. 2. část, s. 20.

(327) Konfiskační protokol Kladského hrabství z roku 1627 je sestavován podle jmen jednotlivých postižených osob. Pod každým z těchto jmen je vždy uveden souvislý text, který svou strukturou hodně připomíná moravský protokol. Popisuje zjištění kladské konfiskační komise o jednotlivých kauzách a uvádí také sumy za jednotlivé statky a majetky. U některých textů je uvedena „nota“ se specifickými informacemi. Často jsou také poznamenány nejráznější dluhy. Ze šlechtického prostředí bylo mezi konfiskovanými hned několik příslušníků rodiny Haugviců, Zedviců, Ullersdorferů, Eckersdorferů, Donigů, Rödersů nebo Panviců. Stejně tak se zde vyskytují také představitelé drobné šlechty, např. Kryštof Panvic na Rengersdorfu, Kryštof Ullersdorfer z Němčího, nebo Kryštof Metych z Kladska. Mezi konfiskovanými uvedenými v kladském konfiskačním protokolu však byli také svobodní rychtáři, kladští měšťané, radní a městští úředníci v Kladsku. SÚA PRAHA, 23, ČDKM – Rukopisy, inv. č. I, Glatzische Confiscations-Protocoll de anno 1627. (Ohledně Kryštofa Panvice TAMÉŽ, fol. 53.) Jména kladských konfiskovaných šlechticů dokazují, že zdejší šlechtická společnost (a spolu s ní také zdejší konfiskace) přesahovala jak na Moravu, tak i do Slezska. Příkla-

nařízení a nevelké množství konkrétních rozhodnutí o taxování či přidělení konfiskátu. Zápisy o konfiskovaných statcích na území kladského hrabství se v materiálech císařské dvorské komory začaly objevovat až na podzim roku 1627, jako reakce na Mansfeldovo tažení, k němuž se podobně jako ve Slezsku začali připojovat emigranti i příslušníci ostatní zdejší šlechty. Císařská dvorská komora si zde za účelem provedení konfiskací jmenovala zvláštní orgán, označený jako kladská konfiskační komise.³²⁸ Ta byla formálně podřízena české dvorské komoře, ve skutečnosti s ní však velmi často vídeňská císařská dvorská komora komunikovala přímo, byť prostřednictvím své české expedice. Jako formální důvod pro vypracování uvedeného konfiskačního protokolu byly uvedeny nedostatky v dosavadní práci komisařů, jejichž vícenásobné vyhodnocení kladského povstání a následných konfiskací se vzájemně lišilo. Vzhledem ke skutečnosti, že kladský konfiskační protokol nezaznamenává pouze pomansfeldskou vlnu tohoto procesu, ale vrací se zpětně i k předchozímu zabavování majetku rebelů, lze si udělat o průběhu a struktuře kladských konfiskací dosti jasnou představu.³²⁹ Osob, kterých se více nebo méně dotkly kladské konfiskace, nakonec bylo přibližně 160, z toho asi 10% bylo vzápětí po vyhlášení konfiskace pardonováno. Mezi osobami postiženými konfiskacemi byli z velké části (tj. asi z 50 procent) šlechtici, z nichž většinu vedle několika zámožnějších svobodných pánů tvořili příslušníci drobné kladské šlechty. Svobodných rychtářů z nejrůznějších kladských míst bylo mezi postiženými asi 24% a asi o dvě procenta méně tvořili měšťané z Kladska, Landecku a Habelschwerdy.³³⁰ Specifickou sociální skupinu mezi osoba-

dem může být rodina Metychů, jež žila také v Opolsko-ratibořském knížectví. Srov. P. PROCKÝ Z HLOHOL, B.: *Štambuch slezský*. Brno 1609, kap. 15. Rozmlouvání hospodáře s hostem o Kříži svatým, pod erbem a titulem na ten čas urozeného a statečného rytíře, pana Balcara Metycha z Cečova a na Blizyně, též pánův bratrův jeho na rozličných statcích. MZK BRNO, sign. ST-3-15.250. Z moravských Ullersdorferů např. Vilém Ullersdorfer byl ve stejné době úředníkem na moravském Holešově. MZA BRNO, G 2, Nová sbírka, Pamětní kniha města Pterova.

(328) "...Solcher Ordnung nun, hat man bey dieser Jenigen, von allerhöchstgedachter IKM genedigsten fernen angedeuthen Confiscations Commission nachzufolgen..." SÚA PRAHA, 23, ČDKM – Rukopisy, inv. č. 1, Glatzische Confiscations-Protocoll de anno 1627, fol. 1–3.

(329) Podle podrobné císařské rezoluce byly v minulosti vyhotoveny dva exempláře dokumentu vyhodnocujícího kladské konfiskace, jejichž číselné údaje se však navzájem značně lišily. Císař proto rozhodl o sestavení nové komise, jejímž úkolem bylo dosavadní nedostatky napravit a sestavit konfiskační protokol, který by nevyvolával žádné nejasnosti a do nějž by byly zapracovány i údaje o pomansfeldské vlně konfiskací. TAMTĚŽ, fol. 1–3 (nové foliování).

(330) Mezi skupinou postižených měšťanů přitom poměrně velké procento tvořily městské elity: 9,6% purkmistrů a primátorů, 35% radních a přísedících, 6,5% městských rychtářů, 3% městských rentmistrů a 3% městských písařů. Podobně jako v případě šlechty, také

mi postiženými konfiskací tvořili svobodní sedláci, kterých ovšem na seznamu postižených osob nebylo nikterak mnoho, přibližně jedno procento.³³¹ (Příloha IV.2,3.)

Konfiskované statky se v Kladském hrabství začaly předávat novým držitelům v průběhu let 1625 a 1626. Předávání začalo v církevní oblasti, když byly poskytnuty náhrady jezuitům z Nisy a kladskému johanitovi Mikuláši Karlovi z Gašina, jenž usiloval o zisk statku Dívčí hrad.³³² Z výnosu kladských konfiskací byli podle Meriana na základě císařova nařízení z roku 1626 podporováni jezuité, když jim byla vyplacena částka 12 000 českých tolarů.³³³

Prvním „necírkevním“ dokumentem, který se týkal kladských konfiskací, byla císařská rezoluce z 28. července 1627, která přiznávala statek Gebergsdorf Urbanovi z Pöttingu.³³⁴ Panství zeměděleho aktivisty kladského povstání Bernarda z Panvic a na Radochově bylo předáno plukovníkovi Kašparovi z Neuhausu.³³⁵ Bez zajímavosti není ani císařský dekret z 28. září 1627. Komisařům kladské konfiskační komise se v něm nařizovalo, aby společně se slezským rentmistrem vypracovali řádný oceňovací protokol statku Rathe a připravili jeho předání novému držiteli. Tím nebyl nikdo jiný nežli výše zmiňovaný slezský rentmistr Horatio Forno.³³⁶ Právní úpravy

u měšťanů bylo konfiskacemi v mnohých případech postiženo hned několik osob z téže rodiny.

(331) SÚA PRAHA, 23, ČDKM – Rukopisy, inv. č. I, Glatzische Confiscations-Protocoll de anno 1627, fol. 1–310 (původní foliování).

(332) „Resolution an Glatzische Confiscations-Commissarien de dato 24ten Martii über den Patribus Societatis alda angebrachte unterschiedliche Praetensions, daß es nunmehr mit der ihnen übergebenen Commenda gegen Abtret- und Einverleibung selber Commendae des Guts Maidlburg bereit seine Richtigkeit haben...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 334, 23. a 24. 3. 1626, fol. 10–11.

(333) „...Daheres ohne Zweiffel auch geschehen, daß Ihre Kayserl. Mayestät den besagten Jesuiten allhie viel geschenckt, und noch darzu Anno 1626 auß den confiscirten Gütern zu Vollführung ihres Gebäus zwülff tausend böhmische Thaler überlassen hat...“ MERIAN, M.: *Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae*, pag. 32.

(334) „Kais. Resolution an Arbegase von Annenburg, wasmassen er dem Urban von Pötting das Gut Gebersdorf samt den dabey befindlichen Mobilien erinnern solle.“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 334, 28. 7. 1627, fol. 91v.

(335) BOGACZ, T. – SAKWERDA, J.: *Czasy nowożytnie*, s. 69. Bernhard von Panvic zu Keyersdorff. SÚA PRAHA, 23, ČDKM – Rukopisy, inv. č. I, Glatzische Confiscations-Protocoll de anno 1627, fol. 20.

(336) „Kais. Resolution an Glatzische Confiscations-Commission verordnete Commissarien de dato den 28ten Septembris Ao. 1627, wasmassen IKM dero Rendmeister in Schleisen das Gut Rätthe der ordentlichen Tax nach einzuraumen zu lassen allergnädigist verwilligt...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reich, kn. 334, 28. 9. 1627, fol. 90; kn. 334, 28. 8. 1627, fol. 103v.

a předávání konfiskátů v Kladsku pokračovalo i v následujícím roce 1628. Kladská komise dostala v lednu tohoto roku nařízení, aby revidovala oceňovací protokol na statky Ober Schwedeldorf a Schlegel, které původně náležely Kryštofu Dönigovi a Fridrichu Rödersovi, a nyní měly být předány Karlu Strassoldovi.³³⁷ Vzápětí vyšel z císařské dvorské komory list, v němž byl řešen osud statku Neudeck, který měl být dán do prodeje za redukovanou cenu.³³⁸ Poslední dva zápisy v pamětních knihách císařské dvorské komory pocházejí z roku 1631 a kladskou agendu uzavírají. Císařské dekrety byly vydány pro statky Reyersdorf a Schönau a zněly opět ve prospěch Kašpara z Neuhausu.³³⁹ Statek Kolnice měl být předán dalšímu slezskému prominentovi, slezskému hejtmanovi a císařskému důstojníkovi Karlu Hanibalovi purkrabímu z Donína.³⁴⁰ (Příloha IV.4.5.)

Poslední dějství odporu proti císaři Ferdinandovi II. se mělo v Kladsku sehrát v souvislosti s plány Albrechta z Valdštejna. Podle Jaroslava Šůly ohlásil údajně valdštejnský plukovník Oktavián Piccolomini počátkem roku 1634 císařským úřadům ve Vídni, že mu vévoda frýdlantský za pomoc v proticísařském vystoupení nabídl Kladské hrabství. Samozřejmě, že nejasností kolem Valdštejnovy „druhé“ zraedy je stále více než dost. Piccolomini v každém případě o několik měsíců později po Valdštejnově smrti získal některé državy Trčků z Lípy, které byly od Kladska odděleny pouze hřebenem Orlických hor. Trčkové jako předbělohorští zbohatlíci také měli o oblast Kladského hrabství tradiční zájem. Některé aspekty procesu proti Trčkům z Lípy, ke kterému došlo po Valdštejnově pádu, podle Šůlova názoru navozují dojem, že skutečně uvažovali o vytvoření velké domény rozkládající se po obou stranách Orlických hor. Ačkoliv tedy ze strany Piccolominiho nejspíše šlo o problematickou informaci, směřující k očer-

(337) „Antwort-Schreiben an die Glazische Confiscations-Commissarien de dato den 25ten January Ao. 1627, wassmassen es Ihro May. bey der etlichen Creditorn beschehener Einantwortung die Gütter gnädigst verbleiben lassen...“ TAMTÉŽ, kn. 334, 25. 1. 1628, fol. 146. Davidt von Logaw Freyherr auff Schlegell und Ebersdorff; Fridrich Röder zue Oberschwedelsdorff. SÚA PRAHA, 23, ČDKM – Rukopisy, inv. č. 1, Glatzische Confiscations-Protocoll de anno 1627, fol. 75, 94.

(338) „Kaiserliche Resolution an Glatzische Commission am 13. Februaris Ao. 1628...“ HKA WIEN, Gedenkbücher, Böhmisches Reihe, kn. 334, 13. 2. 1628, fol. 150.

(339) „Kays. Befehl an die Glazische Confiscations-Commissarien de dato in Wien am 17ten Aprilis Ao. 1631...“ TAMTÉŽ, kn. 334, II. 4. 1631, fol. 370v; 30. 10. 1631, fol. 396v.

(340) „Kays. Resolution an die Böhmisches Kammer de dato in Wien den 25ten Septembris Ao. 1628, wasgestalt IM den 3ten Theil an dem – dem Fisco heimgefallenen Gut Kolniz dem Heinrich Burggrafen v. Dohna in Abschlag seiner Anforderung, jedoch mit dem onere d. darauf haftenden Schulden zu Gmunden überlassen, die übrige aber an bemelten Gut IM noch ungehörige Antheil an dessen vorgedachten Anforderung defalcirt, und darauf ein ordentliche Abreitung überschickt werden solle...“ TAMTÉŽ, kn. 334, 25. 9. 1628, fol. 180v.

nění Albrechta z Valdštejna i Trčků z Lípy, k určitým úvahám o Kladsku zřejmě ve Valdštejnově táboře a později i v táboře jeho vrahů docházelo. V každém případě tato informace znamenala pro Ferdinanda II. jednu ze záminek, aby proti Valdštejnovi tvrdě zakročil, a konec konců také k tomu, aby dokončil proces proměn v Kladsku, jenž směřoval k posílení přímé panovnické držby v tomto hrabství.³⁴¹

(341) ŠŮLA, J.: *Kladsko v plánech účastníků valdštejnského spiknutí*, s. 149–156, 152–154.